

Nieuwsbrief STAB OGR Updates - Nummer 04, 2015

Nummer 4, 2015

Redactie: mr. G.A. Keus, mr. J.K. van de Poel, mr. ir. O.W.J.M. Scholte, mr. R. Veenhof en bc. K-RMT P.A.H.M. Willems.

INHOUDSOPGAVE

Rechtbank

[Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2015:377](#) 20-01-2015

Minister van Defensie

Raad van State

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:234](#) 04-02-2015

Haarlemmermeer/bestemmingsplan 'De Liede'

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:236](#) 04-02-2015

Weert/bestemmingsplan 'Buitengebied 2011'

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:248](#) 04-02-2015

Olst-Wijhe/bestemmingsplan 'Welsum, noordwestelijke ontwikkeling'

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:279](#) 04-02-2015

Baarn/Omgevingsvergunning project strijd bestemmingsplan

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:237](#) 04-02-2015

Papendrecht/bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Oosteind'

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:240](#) 04-02-2015

Ede/omgevingsvergunning

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:250](#) 04-02-2015

Borger-Odoorn/bestemmingsplan 'Buitengebied De Poelkampen'

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:235](#) 04-02-2015

Noordwijk/bestemmingsplan 'Offem-Zuid' en het gelijknamige exploitatieplan

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:249](#) 04-02-2015

Sint Anthonis/bestemmingsplan 'Buitengebied Sint Anthonis'

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:316](#) 04-02-2015

GS Limburg

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:283](#) 04-02-2015

Teylingen/bestuursdwang

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:214](#) 28-01-2015

Zuid-Holland/planschade

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:83](#) 21-01-2015

Bernheze/bestemmingsplan bedrijventerreinen Bernheze

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:73](#) 14-01-2015

GS Fryslân

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2015:65](#) 14-01-2015

GS Noord-Brabant

Annotatie

Marieke Kaajan

Annotatie

Tonny Nijmeijer

Annotatie

Marieke Kaajan

Annotatie

Berthy van den Broek

Annotatie

Tycho Lam

Annotatie

mr. V.M.Y. van 't Lam

Annotatie

mr. D.S.P. Roelands-Fransen

ANNOTATIE

Marieke Kaajan

1. Revisievergunning of veranderingsvergunning, hoe zit het ook al weer? Op grond van artikel 2.6 lid 1 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) kan het bevoegd gezag als een veranderingsvergunning (art. 2.1 lid 1 onder e Wabo) wordt aangevraagd verlangen dat een revisievergunning wordt aangevraagd. Een belangrijk verschil tussen deze twee vergunningen is dat een veranderingsvergunning – zoals de term zelf ook al aangeeft – alleen betrekking heeft op de voorgenomen wijzigingen. Een revisievergunning daarentegen omvat in beginsel de gehele inrichting (al is een deelrevisievergunning ook mogelijk). Zo'n vergunning vormt veelal voor het bevoegd gezag aanleiding om voor de hele inrichting te bezien of de technieken nog wel BBT zijn en of de milieugevolgen niet nog verder kunnen worden beperkt. Iets wat voor drijvers van een inrichting lang niet altijd een wenselijke situatie is.

2. Het is vaste jurisprudentie – en ook deze uitspraak bevestigt dit – dat het bevoegd gezag beleidsvrijheid toekomt bij de beslissing om al dan niet een revisievergunning te verlangen. De consequentie daarvan is dat toepassing van deze bevoegdheid door de ABRvS terughoudend wordt getoetst. Mijn beeld van de jurisprudentie op dit punt is dat de ABRvS eigenlijk vrijwel altijd mee gaat in het oordeel van het bevoegd gezag – uiteraard binnen de grenzen van de bevoegdheid tot het verlangen van een revisievergunning. Anders dan rechtbanken – die (zie bijv. de uitspraak van Rb. Oost-Brabant van 18 april 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:1680) soms minder terughoudend toetsen.

3. Onder verwijzing naar de parlementaire geschiedenis stelt de ABRvS vast dat een revisievergunning met name kan worden verlangd indien sprake is van een onoverzichtelijk vergunningenbestand. In dat geval kan aanleiding bestaan om in één document een duidelijk en geactualiseerd beeld van de toegestane activiteiten te geven. In de uitspraak van 28 mei 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:1865) heeft de ABRvS hier nog aan toegevoegd dat bij veranderingen van zodanige aard dat een wezenlijk andere inrichting ontstaat of indien sprake is van 'andere redenen om een aanvraag om een revisievergunning te moeten verlangen' de bevoegdheid ex artikel 2.6 lid 1 Wabo kan worden toegepast.

4. Ik wijs in dit verband ook op de meer recente uitspraak van de ABRvS van 14 januari 2015 (ECLI:NL:RVS:2015:65). In deze uitspraak stelt de ABRvS, in navolging van eerdere jurisprudentie onder de Wet milieubeheer, dat een reden voor revisievergunning niet kan liggen in het (kennelijke) feit dat in het gedeelte van de inrichting waarop de aangevraagde verandering geen betrekking heeft, geen BBT wordt toegepast. Dan moet het bevoegd gezag maar toepassing geven aan de actualisatiebevoegdheid van artikel 2.30 en 2.31 Wabo. Overigens zou de conclusie volgens mij geen andere zijn geweest indien geen BBT binnen de inrichting zou worden toegepast in dat gedeelte van de inrichting waarop de gewenste verandering wél betrekking zou hebben. In de uitspraak van 14 januari jl. geeft de ABRvS immers aan dat het al dan niet toepassen van BBT niet leidt tot een onoverzichtelijk vergunningenbestand.

5. Een reden om een revisievergunning te verlangen kan ten slotte ook niet liggen in het feit dat, als gevolg van de aangevraagde verandering, voorschriften die de totale inrichting (of het niet veranderde deel van de inrichting) betreffen gewijzigd worden. Ook dit was onder de Wet milieubeheer bestaande jurisprudentie (bijv. 26 september 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX8287). Met de uitspraak van 14 januari 2015 bevestigt de ABRvS dat er geen aanleiding is om deze jurisprudentie onder de Wabo te wijzigen. De gedachte hierachter is dat het bij de verlening van een veranderingsvergunning wenselijk of nodig kan zijn om voorschriften te stellen voor de gehele inrichting. Bijvoorbeeld bij een emissie die zowel afkomstig is van het bestaande deel van de inrichting als van het te veranderen deel. Op grond van artikel 2.31 lid 2 aanhef en onder b Wabo kan het bevoegd gezag voorschriften van een omgevingsvergunning voor een inrichting wijzigen, ongeacht of dit gebeurt zonder of in combinatie met de verlening van een veranderingsvergunning. Dat in combinatie met de verlening van de veranderingsvergunning gewijzigde voorschriften worden gesteld voor de gehele inrichting, rechtvaardigt niet de conclusie dat hierdoor sprake is van een onoverzichtelijk vergunningenbestand. Ook dit is al met al geen reden om te verlangen dat een revisievergunning wordt gevraagd.

6. Samengevat kan het bevoegd gezag dus met recht een revisievergunning verlangen (1) bij een onoverzichtelijk vergunningenbestand, (2) bij veranderingen van zodanige aard dat een wezenlijk andere inrichting ontstaat of (3) indien sprake is van 'andere redenen om een aanvraag om een revisievergunning te moeten verlangen'. Een reden voor een revisievergunning kan daarentegen niet worden gevonden in (1) het feit dat binnen het niet te veranderen deel van de inrichting geen BBT wordt toegepast of (2) de omstandigheid dat als gevolg van de aangevraagde verandering, voorschriften die de gehele inrichting betreffen, moeten worden gewijzigd. Een les voor de praktijk is voorts dat als het bevoegd gezag – weliswaar aan de hand van de hiervoor genoemde criteria en gemotiveerd – heeft gesteld dat een revisievergunning noodzakelijk is, dit oordeel door de ABRvS veelal gevolgd wordt (en

andersom overigens ook!).

ANNOTATIE

Tonny Nijmeijer

1. Dit is een typische uitspraak over een bestemmingsplan buitengebied: door vele appellanten is beroep ingesteld en de originele uitspraak beslaat meer dan honderd pagina's... De uitspraak is ten behoeve van publicatie grondig ingekort, alleen de rechtsoverwegingen met betrekking tot de planologische regeling van plattelandswoningen zijn weergegeven. Want ten aanzien van de (on)mogelijkheden van die regeling – die met name in artikel 1.1a van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is te vinden – is de uitspraak zeer illustratief. Ik belicht de belangrijkste aandachtspunten.

2. De Afdeling benadrukt dat het rechtsregime dat is gekoppeld aan de kwalificatie 'plattelandswoning' en dat er in de kern op neerkomt dat een (voormalige) bedrijfswoning in mindere mate wordt beschermd tegen hinderlijke invloeden (zoals geurhinder) van een bij die woning behorende landbouwinrichting, uitsluitend aan de orde kan zijn als de inrichting waarvan de desbetreffende woning deel uitmaakt, nog in werking is. De gemeenteraad in deze zaak meende dat het rechtsregime ook van toepassing kon zijn als de werking van de landbouwinrichting was beëindigd. Als dat inderdaad het geval zou zijn, dan zou artikel 1.1a Wabo een aantrekkelijke planologische oplossing kunnen bieden voor de situatie waarin een gemeenteraad vrijkomende agrarische bebouwing wil herbestemmen voor gebruik ten behoeve van woondoeleinden ('burgerwoning'). Die vlieger gaat niet op, zo maakt de Afdeling in dezen klip en klaar.

3. Overigens wilde de gemeenteraad in deze zaak ook andere dan *agrarische* bedrijfswoningen onder de reikwijdte van artikel 1.1a Wabo brengen. Een dergelijke ruime reikwijdte laat de Wabo echter niet toe (zie r.o. 4.5 en het slot van r.o. 4.6).

4. Een aandachtspunt is dat ook ingeval een agrarische bedrijfswoning onder het rechtsregime van artikel 1.1a Wabo valt, de beperking van de bescherming tegen hinderlijke invloeden van nabijgelegen inrichtingen enkel geldt ten aanzien van de landbouwinrichting waarvan de woning deel uitmaakt. Voor alle andere inrichtingen in de omgeving van de plattelandswoning geldt de beperkte bescherming niet of anders gezegd, geldt het 'normale' beschermingsniveau

zoals dat bijvoorbeeld uit de Wet geurhinder en veehouderij voortvloeit. Ook in die zin moeten de mogelijkheden van artikel 1.1a Wabo door planvaststellers niet worden overschat.

5. In deze zaak was in het bestemmingsplan een generieke regeling opgenomen waarmee de gemeenteraad in één keer voor het gehele plangebied de aanwezigheid van plattelandswoningen vast wilde leggen. Een beoordeling van de planologische aanvaardbaarheid van de plattelandswoning op perceelniveau, bleef achterwege. Een dergelijke wijze van planvaststelling is bij de toepassing van artikel 1.1a Wabo niet toelaatbaar. In r.o. 4.6 onderstreept de Afdeling het uitzonderingskarakter van artikel 1.1a Wabo, hetgeen impliceert dat de planvaststeller van geval tot geval moet beoordelen of het in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening om planologisch toe te staan dat derden wonen in een (voormalige) agrarische bedrijfswoning én of er een 'redelijk belang' bij de plattelandswoning bestaat. Dat is uiteraard een aanzienlijk arbeidsintensievere en minder flexibele planmethode dan de raad in dezen had gekozen. Wel merkt de Afdeling op dat de concrete planologische afweging ook in de vorm van wijzigingsregels als bedoeld in artikel 3.6 lid 1 onder a Wet ruimtelijke ordening in het bestemmingsplan kan worden geborgd. Dat biedt de planvaststeller toch nog enige flexibiliteit bij de toepassing van artikel 1.1a Wabo, hoewel die flexibiliteit ook niet moet worden overschat (de kwalificatie als plattelandswoning vereist in dat geval immers steeds de vaststelling van een wijzigingsplan).

6. In relatie tot plattelandswoningen ten slotte aandacht voor ABRvS 4 februari 2015 (ECLI:NL:RVS:2015:236 (Weert)). In die zaak heeft de planvaststeller zich – gesteund door de memorie van toelichting bij artikel 1.1a Wabo – op het standpunt gesteld dat de kwalificatie als plattelandswoning met zich brengt dat de eisen die gelden ten aanzien van de luchtkwaliteit, geen beperkingen kunnen opleveren voor de (uitbreiding) van de agrarische inrichting waartoe de plattelandswoning wordt gerekend. De Afdeling gaat in dat standpunt niet mee en oordeelt (zie r.o. 4): '(...) de raad [heeft] zich ten onrechte op het standpunt gesteld dat bij de eventuele verlening van een omgevingsvergunning voor de inrichting van [appellante] die gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit, die luchtkwaliteit niet beoordeeld zal hoeven te worden ter plaatse van het perceel [locatie 2; de plattelandswoning, TN] en dat de toekenning van de bestreden aanduiding daarom geen gevolgen zal hebben voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de inrichting. Aan het vorenstaande doet niet af dat in de Memorie van Toelichting op de Wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en enkele andere wetten om de planologische status van gronden en opstallen bepalend te laten zijn voor de mate van milieubescherming alsmede om de positie van agrarische bedrijfswoningen aan te passen (plattelandswoningen) (Kamerstukken II, 2011-12, 33 078, nr. 3, p. 5) is vermeld dat als een voormalige bedrijfswoning in juridisch-planologisch opzicht nog deel uitmaakt van het bijbehorende bedrijf, deze voormalige bedrijfswoning niet wordt

beschermde tegen de emissie van fijn stof vanuit dat “eigen” bedrijf. Daarmee wordt het bepaalde in artikel 5.19, eerste en tweede lid, van de Wet milieubeheer immers miskend.’ Aldus blijkt ook nog eens dat hetgeen in een memorie van toelichting wordt gesteld, niet maatgevend is voor de reikwijdte van een wettelijke bepaling die op zichzelf duidelijk is en dat een toelichting zelfs misleidend kan zijn.

ANNOTATIE

Marieke Kaajan

1. Deze uitspraak over een verzoek tot handhaving vanwege gestelde overtreding van enkele verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (Ffw) is om meerdere redenen het signaleren waard. Ten eerste beschrijft de uitspraak, zoals ik hierna nog nader zal toelichten, een duidelijke eigen (onderzoeks)verantwoordelijkheid voor de staatssecretaris op het moment dat een handhavingsverzoek wordt ingediend. Een ander interessant punt van de uitspraak is de samenhang tussen het toetsingskader van de Ffw en de Natuurbeschermingswet (NB-wet) – en de mate waarin daarvan juist geen sprake is. Beide punten komen in deze noot aan de orde.

2. De activiteit die in de uitspraak aan de orde was, betrof elektrovisserij in het Zwarte Meer. Met elektrovisserij wordt (zie ook r.o. 4.1.1) met behulp van een aggregaat een elektrisch veld in het water gecreëerd. Vissen die zich in dit veld bevinden, worden verdoofd en drijven daardoor naar de oppervlakte. Op die wijze zou de aal uit het Zwarte Meer kunnen worden opgevisst. Hiervoor was kennelijk – dit blijkt niet uit de uitspraak maar kan uit de context van de uitspraak worden afgeleid – wel onder de Ffw toestemming verleend. Een ontheffing vanwege het opzettelijk verontrusten en doden van andere vissoorten (art. 10 resp. 9 Ffw) was echter niet verleend en was volgens de staatssecretaris ook niet nodig. Een notitie die was opgesteld ten behoeve van de aanvraag om een NB-wetvergunning zou aantonen dat het elektrovisseren aan deze andere soorten geen schade zou toebrengen. De ABRvS volgt deze redenering niet. Waarschijnlijk mede op basis van een door appellanten ingebrachte notitie overweegt de ABRvS dat het onvermijdelijk is dat naast de aal ook andere vissoorten worden verdoofd. Het standpunt van de staatssecretaris dat geen sprake zou zijn van opzettelijk verontrusten kan dan ook niet worden gedeeld. Verder komt het de ABRvS ook niet onaannemelijk voor dat deze vissoorten niet alleen verontrust worden, maar wellicht ook verwond en gedood.

3. Het belang van de uitspraak zit met name in de actie die de staatssecretaris vervolgens had moeten ondernemen. De verplichting voor de staatssecretaris om, in geval van een overtreding tot handhaving over te gaan, wordt vervolgens door de ABRvS ingevuld – of wellicht zelfs

uitgebreid – met een verplichting om in dit geval zelfstandig onderzoek te doen naar de effecten van de elektrovisserij op de beschermde soorten in het Zwarte Meer. Op basis van de resultaten van het door de staatssecretaris te verrichten onderzoek had de staatssecretaris vervolgens het handhavingsverzoek moeten beoordelen. Deze invulling van de verplichtingen die voor de staatssecretaris – of welk bevoegd gezag dan ook – gelden in het kader van handhaving, kan mijns inziens niet los gezien worden van de hieraan voorafgaande constatering dat een overtreding van de Ffw niet onaannemelijk is. Gesteld zou kunnen worden dat de verplichting voor het bevoegd gezag om nader onderzoek te doen naar een vermoedelijke overtreding, pas ontstaat op het moment dat voor de staatssecretaris op enige wijze aanleiding bestaat om te veronderstellen dat een overtreding zich voor zou kunnen doen. Daar waar door derden om handhaving wordt verzocht, mag je van deze derden verwachten dat een reëel handhavingsverzoek wordt ingediend, in die zin dat dit handhavingsverzoek voor zover dat mogelijk is, ook gemotiveerd wordt. Als dan vervolgens, op basis van dit handhavingsverzoek of overige feiten en omstandigheden die bij de staatssecretaris bekend zijn (of hadden moeten zijn), aanleiding bestaat om te veronderstellen dat een overtreding van de Ffw niet kan worden uitgesloten, acht ik het verdedigbaar dat de staatssecretaris vervolgens zelf onderzoek dient te verrichten.

4. De uitspraak is ook interessant vanwege de koppeling tussen de verbodsbepalingen uit de Ffw en de voorschriften uit de NB-wetvergunning (maar het had ook een andere vergunning kunnen zijn). Er was ook verzocht om handhaving vanwege het verontrusten van broedvogels en de beschadiging van nesten van deze broedvogels. Dit verzoek slaagt slechts gedeeltelijk. De aan de NB-wetvergunning verbonden voorschriften voorkomen, aldus de ABRvS, dat beschadiging en verstoring van de nesten van de broedvogels en verontrusting van de vogels door het beroeren van het riet niet zal kunnen plaatsvinden. Verontrusting vanwege geluid van het aggregaat (op de vissersboot) van vogels was echter niet uitgesloten; voorschriften op dit punt ontbraken in de NB-wetvergunning. Ook ten aanzien van dit mogelijk effect had de staatssecretaris zelf nader onderzoek moeten verrichten. De ABRvS geeft hiermee invulling aan de inmiddels gangbare redenering dat met het treffen van (mitigerende) maatregelen een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Ffw kan worden voorkomen. Of deze maatregelen vrijwillig – als onderdeel van de te verrichten activiteit – of op basis van een vigerende vergunning worden getroffen, maakt daarbij niet uit. Sterker nog; derden zijn veelal meer gebaat bij een vergunningvoorschrift op basis waarvan handhaving kan plaatsvinden dan de verklaring van de initiatiefnemer dat bepaalde maatregelen zullen worden getroffen. Pas wel op. Overtreding van het NB-wetvoorschrift hoeft immers niet ook automatisch overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffw tot gevolg te hebben. Net als op een later moment best kan blijken dat, ondanks het naleven van het NB-wetvoorschrift, de Ffw wordt overtreden. Het NB-wetvoorschrift geeft in zoverre slechts een beperkte zekerheid.

ANNOTATIE

Berthy van den Broek

1. Deze uitspraak betreft een planschadeverzoek naar aanleiding van een nieuw planologisch regime dat woningbouw mogelijk maakt. De gemeente heeft voor het op de aanvraag te nemen besluit advies gevraagd aan de SAOZ. Het is niet in geschil dat sprake is van een planologische verslechtering waardoor de woning van verzoeker in waarde is verminderd. Evenmin is de toepassing van het wettelijke minimumforfait als bedoeld in artikel 6.2 lid 2 Wro in geschil. Een gedeelte van de schade gelijk aan 2% van de waarde van de woning wordt voor rekening van de aanvrager gelaten. Het geschil betreft de vraag of, conform het advies van de SAOZ, het restant van de schade voor rekening van de aanvrager kan worden gelaten, in verband met de voorzienbaarheid van de planologische wijziging ten tijde van de aankoop. Het antwoord dat de Afdeling in de onderhavige uitspraak geeft, is om meerdere redenen interessant.
2. Ten eerste wordt (impliciet) de jurisprudentielijn bevestigd dat onderscheid moet worden gemaakt tussen het normale maatschappelijke risico en de actieve risicoaanvaarding (zie o.m. ABRvS 2 oktober 2013, *StAB nieuwsbrief* 2014/25). De inhoudelijke beoordeling van een planschadeclaim kan ertoe leiden dat een deel van de schade voor rekening van de aanvrager blijft in verband met het normale maatschappelijke risico, en dat een ander deel van de schade voor rekening van de aanvrager blijft in verband met de voorzienbaarheid van de nadelige ontwikkeling ten tijde van de aankoop (zie bijv. ABRvS 10 november 2010, *TBR* 2011/90 in welke uitspraak een kortingspercentage van 50% werd aanvaard in verband met het normale maatschappelijke risico en een kortingspercentage van 50% op het overblijvende deel van de schade in verband met de voorzienbaarheid van de schade ten tijde van de aankoop).
3. Ten tweede omschrijft de Afdeling wanneer op grond van een concreet beleidsvoornemen voorzienbaarheid kan worden aangenomen. De Afdeling verwijst naar haar uitspraak van 17 oktober 2012 (ECLI:NL:RVS:2012:BY0372), waarin sprake was van een structuurvisie die weliswaar in een vergadering van de raad was behandeld, maar niet was gepubliceerd. Om op grond van een concreet beleidsvoornemen voorzienbaarheid te kunnen aannemen dient een koper uit de openbaarmaking van het concrete beleidsvoornemen te kunnen begrijpen (a) op welk gebied het beleidsvoornemen betrekking heeft, (b) wat de zakelijke inhoud van het

beleidsvoornemen is en (c) dat hij van de inhoud van het beleidsvoornemen kennis kan nemen. In casu is aan deze criteria niet voldaan. De behandeling van een beleidsvoornemen in een openbare raadsvergadering kan geen aanleiding geven tot voorzienbaarheid, omdat niet is gewaarborgd dat een ieder kennis kan nemen van de inhoud van het beleidsvoornemen.

4. Ten derde is interessant dat de rechter het antwoord van een deskundige op de vraag of sprake is van voorzienbaarheid zonder terughoudendheid moet toetsen. In beginsel is het voor een bestuursorgaan verplicht om ter voorbereiding van een besluit op een verzoek om planschadevergoeding een deskundigenadvies in te winnen (art. 6.7 Wro jo. art. 6.1.3.2 Bro). Het is vaste jurisprudentie dat het college bij een besluit op een verzoek om planschadevergoeding in beginsel van het advies van de deskundige mag uitgaan, indien uit dat advies op objectieve en onpartijdige wijze blijkt welke feiten en omstandigheden aan de conclusies ten grondslag zijn gelegd en deze conclusies zonder nadere toelichting niet onbegrijpelijk zijn, tenzij concrete aanknopingspunten tot twijfel aan de juistheid of volledigheid van dat advies naar voren zijn gebracht (zie bijv. ABRvS 16 november 2011, *BR* 2012/28, m.nt. Van Zundert). In de jurisprudentie stelt de Afdeling voorop dat een bestuursorgaan mag afwijken van het advies van een door hem geraadpleegde deskundige, indien het dit advies of onderdelen ervan onjuist acht (vgl. ABRvS 6 maart 2013, *Gst.* 2013/78, m.nt. Timmermans). Afwijking dient echter, al dan niet op basis van een ander deskundigenadvies, deugdelijk gemotiveerd te worden (vgl. ABRvS 4 februari 2009, *ECLI:NL:RVS:2009:BH1893*). In ABRvS 16 december 2009 (*BR* 2010/46, m.nt. Van Heijst) was eveneens het oordeel van de deskundige omtrent de voorzienbaarheid in het geding. In die zaak twijfelde het bestuursorgaan terecht aan de juistheid van het deskundigenadvies op het punt van de voorzienbaarheid en bleek uit een second opinion dat die twijfel terecht was.

5. Naarmate echter voor het deskundigenoordeel een bijzondere expertise is vereist, zullen aan de motivering van het bestuursorgaan voor het afwijken van het advies of het inwinnen van een second opinion hogere eisen worden gesteld. In de voornoemde zaak van 6 maart 2013 oordeelde de Afdeling dat het college niet deugdelijk had gemotiveerd waarom het college van de deskundigenadviezen was afgeweken. De reactie van het college bevatte een eigen waardering van schadefactoren, terwijl het college juist met het oog op die waardering van de schadefactoren de deskundige had geraadpleegd. Ook in de contra-expertise werd naar het oordeel van de Afdeling niet draagkrachtig gemotiveerd waarom het advies van de in eerste instantie geraadpleegde deskundige onjuist of onvolledig was. Dat in de second opinion een andere waardering van schadefactoren wordt gegeven, is niet voldoende. De conclusie luidt dat een bestuursorgaan niet zomaar een hem ongevallig advies terzijde kan schuiven en vervangen door een second opinion, zeker niet als het gaat om de waardering van de schadefactoren en de begroting van de schade (zie ook de noot van Van Zundert bij ABRvS 29

januari 2014, BR 2014/58). Er zal moeten worden gemotiveerd waarom het oorspronkelijke advies onjuist of onvolledig was.

6. Vervolgens is het de vraag hoe de *rechter* het besluit van het bestuursorgaan, dat is gebaseerd op een deskundigenadvies, dient te toetsen. In de literatuur wordt naar mijn mening terecht aangenomen dat een bestuursorgaan ten aanzien van de vraag of sprake is van actieve risicoaanvaarding (voorzienbaarheid ten tijde van de aankoop) slechts beoordelingsruimte toekomt en geen beoordelingsvrijheid. Dit betekent dat de rechter het standpunt dat het bestuursorgaan daaromtrent in het primaire besluit heeft ingenomen ten volle zal toetsen (zie T.W. Franssen, 'Grenzen van risicoaanvaarding', in: T.W. Franssen (red.), *Op het grensvlak. Opstellen aangeboden aan prof. mr. drs. B.P.M. van Ravels*, Den Haag: Stichting Instituut voor Bouwrecht 2014, p. 35). De onderhavige uitspraak bevestigt dit standpunt: het antwoord op de vraag of de planologische verandering ten tijde van de aankoop van de woning voorzienbaar was, vereist geen specialistische kennis of ervaring waarover slechts een deskundige beschikt. De Afdeling overweegt dat de rechtbank het door de SAOZ gegeven antwoord terecht zonder terughoudendheid heeft getoetst.

7. Dit oordeel lijkt op het eerste gezicht in strijd met ABRvS 12 juni 2013 (*Gst.* 2013/96) waarin de Afdeling overweegt dat toetsing door de bestuursrechter van een planschadebesluit dat is gebaseerd op adviezen van verschillende deskundigen terughoudend dient te zijn en dat de rechtbank niet zonder meer haar eigen oordeel in de plaats mag stellen van de advisering door de planschadeadviseurs. Laatstgenoemde uitspraak zag echter op de eigen waardering door de rechtbank van de nadelen van de planologische wijziging en de daarop gebaseerde conclusie dat deze nadelen niet worden gecompenseerd door de voordelen. Deze waardering vereist bij uitstek specialistische kennis en ervaring waarover een planschadedeskundige beschikt en een bestuursorgaan en/of rechter niet. Daarbij past een terughoudende toetsing door de rechter, aan de hand van de maatstaf of het bestuursorgaan, gelet op de motivering van het advies, zich bij de besluitvorming in redelijkheid op het deskundigenoordeel heeft kunnen baseren.

8. Naar aanleiding van deze uitspraak rijst de vraag in hoeverre het antwoord op de vraag of sprake is van schade die tot het normale maatschappelijke risico behoort een specialistische kennis en ervaring vereist waarover uitsluitend een planschadedeskundige beschikt. Over het algemeen lijkt mij van niet, maar dat zou wel eens anders kunnen zijn ten aanzien van de toepassing van de criteria in de Heiloo-uitspraak van 5 september 2012 (ECLI:NL:RVS:2012:BX6492). Het zou mij niet verbazen wanneer de Afdeling oordeelt dat (ook) voor de beantwoording van de vraag of een ontwikkeling naar haar aard en omvang binnen de ruimtelijke structuur van de omgeving en het gevoerde planologische beleid past, een zodanig specialistische kennis en ervaring is vereist, dat een terughoudende toetsing door

de bestuursrechter van een besluit dat op een deskundigenadvies is gebaseerd, geboden is.

ANNOTATIE

Tycho Lam

1. Een projectontwikkelaar heeft in 2006 met toepassing van artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bouwvergunning verkregen om in afwijking van het bestemmingsplan onder meer 44 woningen te realiseren. Een van deze woningen is in afwijking van het vrijstellingsbesluit gebouwd. Op grond van het vrijstellingsbesluit moest de betreffende woning op een afstand van ten minste 1,885 meter uit de zijdelingse perceelgrens worden gebouwd. De feitelijke afstand varieert tussen 1,69 meter en 1,77 meter. Daardoor staat de gehele zijgevel van de woning die circa 6 meter hoog en 12 meter lang is, op een gemiddeld 15 centimeter kleinere afstand van de zijdelingse erfgrens dan vergund was. De eigenaar van het aangrenzende perceel dient in verband met deze overtreding een handhavingsverzoek in. Burgemeester en wethouders weigeren handhavend op te treden. Aan het weigeringsbesluit leggen zij in de eerste plaats ten grondslag dat de overtreding van geringe aard en ernst is en dat handhaving tot afbreken of inkorten van de woning zou nopen, waarvan de kosten niet opwegen tegen de ernst van de overtreding. In de tweede plaats wordt van belang geacht dat de afwijking te zijner tijd bij de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan zal worden gelegaliseerd. Een procedure bij de rechtbank volgt. De rechtbank is van oordeel dat burgemeester en wethouders ten onrechte van handhavend optreden hebben afgezien. Volgens de rechtbank is er geen sprake van een overtreding van geringe aard of ernst, omdat de gehele zijmuur van de woning van circa 6 meter hoog, te dicht bij de erfgrens staat, ook ter hoogte van een deel van de tuin van het aangrenzend erf. Burgemeester en wethouders hebben hoger beroep tegen de uitspraak van de rechtbank ingesteld.

2. De eerste vraag die de Afdeling moet beantwoorden, is of er sprake is van een overtreding van geringe aard of ernst. Evenals de rechtbank beantwoordt de Afdeling deze vraag ontkennend. De Afdeling volstaat met het herhalen van de overweging van de rechtbank op dit punt: een muur van 6 meter hoog en 12 meter lang die 15 centimeter dichter bij de perceelgrens staat dan was vergund, is geen overtreding van geringe aard of ernst. Dit oordeel past in de lijn van de vaste jurisprudentie, zie bijvoorbeeld ABRvS 8 oktober 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:3635) en ABRvS 24 juli 2013 (ECLI:NL:RVS:2013:455).

3. Daarmee is de kous echter nog niet af. Volgens de beginselplichtjurisprudentie moeten burgemeester en wethouders gelet op het algemeen belang dat gediend is met handhaving in geval van overtreding van een wettelijk voorschrift in de regel handhavend optreden. Slechts onder bijzondere omstandigheden mag van hen worden gevergd dit niet te doen. Dit kan zich voordoen indien concreet uitzicht op legalisatie bestaat. Voorts kan handhavend optreden zodanig onevenredig zijn in verhouding tot de daarmee te dienen belangen dat van optreden in die concrete situatie behoort te worden afgezien (zie bijv. ABRvS 11 augustus 2004, *AB* 2004/444). De uitzondering van het evenredigheidsbeginsel is volgens de beginselplichtformule dus niet beperkt tot gevallen waarin sprake is van een overtreding van geringe ernst en omvang. Dit betekent dat de Afdeling zich nog een tweede vraag moet stellen, namelijk of handhavend optreden om andere redenen dan de geringe ernst en omvang van de overtreding in strijd is met het evenredigheidsbeginsel. Gevallen waarin de Afdeling deze tweede vraag bevestigend beantwoordt, zijn schaars. Zie bijvoorbeeld ABRvS 7 september 2005 (ECLI:NL:RVS:2005:AU2150, *JB* 2005/298) en de uitspraak van 20 februari 2008 (ECLI:NL:RVS:2008:BC4684) waar de Afdeling zelf naar verwijst. In de uitspraak van 20 februari 2008 ging het om een verzoek om handhaving ten aanzien van een bouwweg die in strijd met het bestemmingsplan was aangelegd. Volgens burgemeester en wethouders verzette het belang van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van een aantal woningen zich tegen handhavend optreden. Volgens de Afdeling hadden burgemeester en wethouders deze belangen moeten afwegen tegen de belangen van de omwonenden van de bouwweg. Omdat burgemeester en wethouders deze belangenafweging niet hadden verricht, wordt het besluit vernietigd. Of handhavend optreden daadwerkelijk onevenredig was, blijkt dus niet uit de uitspraak. Een laatste en min of meer vergelijkbaar voorbeeld betreft de hiervoor al genoemde uitspraak van 24 juli 2013. In deze uitspraak heeft de Afdeling geoordeeld dat handhavend optreden onevenredig was. Ik licht hieronder, na een korte schets van de casus, toe welke omstandigheden de Afdeling aan dit oordeel ten grondslag heeft gelegd. Aan de orde was onder andere een overtreding van de in het bestemmingsplan vastgelegde bouwregel dat de voorgevel van de agrarische bedrijfswoning op een afstand van ten minste 35 meter vanaf de rand van de weg gesitueerd moest worden. De afstand bedroeg 35,5 meter tot het hart van de weg. Volgens de Afdeling is handhavend optreden in strijd met het evenredigheidsbeginsel omdat (1) de afwijkingen van de bouwvergunning met het blote oog in het vrije veld nauwelijks waarneembaar zijn, (2) door de afwijking geen belangen van derden worden geschaad, (3) de woning reeds geruime tijd geleden is gebouwd, (4) op de door de medewerker van bouw- en woningtoezicht destijds opgestelde en bij de bouw gebruikte uitzettekening een onjuiste afstand van de voorgevel tot het hart van de weg is ingetekend en (5) handhavend optreden ingrijpende gevolgen heeft voor de eigenaar van de woning nu hij de woning zal moeten verplaatsen om de strijdigheid met het bestemmingsplan op te heffen.

4. In de onderhavige uitspraak komt de Afdeling eveneens tot de conclusie dat er sprake is van zodanige omstandigheden dat handhavend optreden onevenredig is in verhouding tot de daarmee te dienen belangen, zodat daarvan moet worden afgezien. De Afdeling kent gewicht toe aan de volgende omstandigheden: (1) handhavend optreden zal ertoe leiden dat ofwel de gehele woning moet worden afgebroken, ofwel de gehele zijmuur van de woning met gemiddeld 15 centimeter moet worden verplaatst, (2) de afwijking van hetgeen is vergund, is beperkt in het licht van het totale bouwplan waarvan de woning deel uitmaakt en mede in aanmerking genomen dat de afstand tussen beide woningen in de huidige situatie steeds 5,75 m bedraagt, (3) de overlast en hinder die de eigenaar van het aangrenzend erf stelt te ondervinden, is geen gevolg van de afwijking van het vrijstellingsbesluit, maar van het gebruik dat de eigenaren van de woning van het perceel maken en zouden zich derhalve ook kunnen voordoen als er wel conform het vrijstellingsbesluit was gebouwd (genoemd worden bijv. het plaatsen van afvalcontainers en huisdieren die hun behoefte doen) en (4) burgemeester en wethouders hebben meegedeeld dat zij zullen bewerkstellingen dat de afwijking in een regulier vast te stellen bestemmingsplan zal worden gelegaliseerd.

5. Kunnen uit de beide hiervoor besproken uitspraken algemene criteria worden gedistilleerd aan de hand waarvan bepaald kan worden of er sprake is van onevenredigheid anders dan vanwege de geringe ernst en omvang van de overtreding? In beide zaken overweegt de Afdeling dat het ongedaan maken van de overtreding ingrijpende gevolgen heeft voor de overtreder; in beide zaken moet een woning (grotendeels) worden gesloopt om de overtreding ongedaan te maken. Dat de overtreding niet eenvoudig en/of tegen hoge kosten ongedaan gemaakt kan worden, lijkt mij op zichzelf onvoldoende om een beroep op het evenredigheidsbeginsel te rechtvaardigen. Is een overtreding eenvoudig ongedaan te maken, dan is dat veeleer een belangrijke aanwijzing dat van onevenredigheid geen sprake is. In beide zaken hecht de Afdeling betekenis aan de gevolgen van de overtreding voor de omgeving. In de onderhavige uitspraak wordt ingezoomd op de gevolgen van de overtreding voor de eigenaar van het aangrenzende perceel. In de uitspraak van 24 juli 2013 wordt daarnaast in algemene zin overwogen dat geen belangen van derden worden geschaad (de overtreding is vanuit het open veld nauwelijks waarneembaar). In beide zaken was sprake van een handhavingsverzoek van een derde. In dat geval ligt het voor de hand dat de belangen van degene die om handhaving heeft verzocht, worden afgewogen tegen de belangen van de overtreder. Zijn er concrete belangen van degene die om handhaving heeft verzocht in het geding, dan zou naar mijn oordeel van onevenredigheid niet snel sprake mogen zijn. Zou er in bovenstaande zaak bijvoorbeeld sprake zijn geweest van schaduwwerking als gevolg van het bouwen in afwijking van het vrijstellingsbesluit, dan zou aan dat belang in beginsel een zwaarder gewicht moeten toekomen dan aan het belang van de overtreder bij voortzetting van de overtreding. Beide uitspraken hebben gemeen dat van gerechtvaardigde belangen van

degenen die om handhaving hebben verzocht, niet is gebleken. Is er sprake van een ambtshalve handhavingsactie, dan zullen ook meer algemene belangen een rol spelen, zoals het voorkomen van ongewenste precedentes. Deze algemene belangen zouden naar mijn oordeel in beginsel aan een beroep op het evenredigheidsbeginsel in de weg moeten staan.

6. In de onderhavige uitspraak (ECLI:NL:RVS:2014:3885) wordt nog betekenis gehecht aan het feit dat burgemeester en wethouders hebben aangegeven dat de overtreding op termijn door middel van een periodieke bestemmingsplanherziening zal worden gelegaliseerd. In het kader van de vraag of sprake is van concreet zicht op legalisatie is vereist dat er ten minste een ontwerpbestemmingsplan ter inzage is gelegd. Via de band van het evenredigheidsbeginsel kan aan het (enkele) feit dat burgemeester en wethouders voornemens zijn de overtreding te legaliseren in het kader van een periodieke bestemmingsplanherziening die pas over langere tijd zal plaatsvinden, kennelijk al betekenis toekomen. Ik vind dat opmerkelijk, al is het maar omdat de gemeenteraad en niet burgemeester en wethouders bevoegd is omtrent de periodieke herziening van het bestemmingsplan te besluiten. Meer in het algemeen kan ik me wel voorstellen dat van onevenredigheid eerder sprake is als er geen sprake is van (wettelijke) belemmeringen om een overtreding te legaliseren. Als er geen concrete belangen van derden in het geding zijn, zal van dergelijke belemmeringen in het algemeen minder snel sprake zijn.

7. Tot slot wordt in de uitspraak van 24 juli 2013 nog vermeld dat er bij het uitzetten van de bouw door de medewerker van de afdeling Bouw- en woningtoezicht een fout was gemaakt. Hoewel de Afdeling niet refereert aan het vertrouwensbeginsel, wordt daar wellicht wel op gedoeld. Het is vaste jurisprudentie dat gewekt vertrouwen niet aan handhavend optreden in de weg kan staan. In het kader van de toets aan het evenredigheidsbeginsel kan aan dat beginsel mogelijk wel betekenis toekomen. Belangrijk verschil met de vaste jurisprudentie van de Afdeling is dat er in de uitspraak van 24 juli 2013 geen belangen van derden of algemene belangen in het geding waren.

ANNOTATIE

mr. V.M.Y. van 't Lam

1. Er is een vergunning verleend voor een popfestival. Een appellant woont op 3,2 kilometer afstand daarvan en ondervindt geluidhinder van het popfestival. Deze appellant is door de rechtbank Oost-Brabant als belanghebbende aangemerkt. Volgens de rechtbank is aannemelijk dat bij de woning milieugevolgen van het popfestival kunnen worden ondervonden (Rb. Oost-Brabant 4 februari 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:438). Het criterium dat de rechtbank hier toepast, is het criterium dat doorgaans wordt toegepast bij milieuzaken om vast te stellen of sprake is van belanghebbendheid (zie hierna bij randnummer 2). Volgens de Afdeling kwalificeert de appellant echter niet als belanghebbende. De Afdeling maakt namelijk uit een verklaring van een ambtenaar (ter zitting) op dat het geluid 'niet erg luid was'. Volgens de Afdeling is het onder die omstandigheden niet aannemelijk dat diegene in dat geval 'naar objectieve maatstaven gemeten, als gevolg van het popfestival hinder van enige betekenis ondervindt'. Diegene wordt niet geraakt in een objectief bepaalbaar belang dat rechtstreeks bij het besluit tot vergunningverlening is betrokken, aldus de Afdeling. De Afdeling kijkt derhalve bij de vraag naar de belanghebbendheid – voor zover mij bekend – voor het eerst naar de mate van hinder.

2. Ik kan me voorstellen dat niet elke waarneming van geluid leidt tot belanghebbendheid, maar ik plaats toch enkele kanttekeningen bij de overwegingen van de Afdeling. Hoe verhoudt deze uitspraak zich bijvoorbeeld tot andere jurisprudentie over het belanghebbende begrip? Wordt daarbij ook van belang geacht of hinder van betekenis wordt ondervonden? Een vergelijkbare overweging is mij in elk geval niet bekend. Om als belanghebbende in de zin van de Awb te worden aangemerkt, moet een natuurlijk persoon een voldoende objectief bepaalbaar belang hebben bij het besluit. De wijze waarop het begrip belanghebbende wordt uitgelegd, is onder meer afhankelijk van het type besluit dat voorligt.

Zo kwalificeren omwonenden bij een omgevingsvergunning voor milieu als belanghebbende als aannemelijk is dat ter plaatse van de woning milieugevolgen van de inrichting kunnen worden ondervonden. Zie bijvoorbeeld een uitspraak van 29 oktober 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:3848, *MenR* 2015/10, m.nt. Nijmeijer) waarin de Afdeling overweegt dat

‘voor de beantwoording van de vraag of het belang van een omwonende rechtstreeks bij dat besluit is betrokken, van belang [is] of ter plaatse van zijn woning milieugevolgen van de inrichting kunnen worden ondervonden. Indien ter plaatse van zijn woning immers milieugevolgen van een inrichting kunnen worden ondervonden, wordt zijn belang mogelijk door (...) die inrichting (...) geschaad’. In die zaak was een veranderingsvergunning aan de orde, maar dat maakt in dit verband niet uit. Waar het om gaat is dat nog steeds volgens vaste rechtspraak aannemelijk moet zijn dat er ter plaatse van de woning milieugevolgen van de inrichting kunnen worden ondervonden. De afstand van de inrichting tot het perceel van degene die stelt belanghebbende te zijn, vormt daarbij een hulpmiddel. Ook de rechtbank in eerste aanleg heeft naar de afstand gekeken. Het festival vindt plaats op 3,2 kilometer van de woning van appellant. Als gezegd, is het volgens de rechtbank aannemelijk dat bij de woning milieugevolgen kunnen worden ondervonden van het popfestival. In zoverre is het oordeel van de rechtbank in lijn met vaste rechtspraak over het begrip belanghebbende in milieuzaken. Uit een uitspraak van de Afdeling over de Zwarte Pieten-kwestie blijkt echter dat bij evenementen niet altijd die jurisprudentielijn wordt toegepast. In die zaak bleek relevant of appellanten ‘zich in voldoende mate onderscheiden van vele anderen die menen dat Zwarte Piet geen onderdeel zou mogen vormen van de Sinterklaasintocht’ (ABRvS 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4117). Dit lijkt niet de lijn die de Afdeling in de onderhavige genoemde uitspraak kiest. Maar gezegd moet worden dat de Afdeling in deze zaak er veel aan gelegen was om tot een inhoudelijke beoordeling te komen gelet op de precedentwerking. Als gezegd, is voor de Afdeling in de onderhavige uitspraak bepalend dat appellant geen hinder van enige betekenis ondervindt waardoor appellant niet kwalificeert als belanghebbende. Bij mijn weten wordt bij milieuzaken niet getoetst of de milieugevolgen van voldoende betekenis zijn om te kunnen spreken van een belanghebbende. Zo is de vraag of de milieugevolgen aanvaardbaar zijn niet van belang gebleken voor de belanghebbendheid (ABRvS 16 juni 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM7775). Of de milieugevolgen van een inrichting niet noemenswaardig of niet noemenswaardig merkbaar zijn, is volgens de Afdeling evenmin een criterium voor de vraag of iemand belanghebbend is (ABRvS 12 september 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX7107).

Bij onder meer een kapvergunning of een omgevingsvergunning voor het bouwen vormt het zichtcriterium een hulpmiddel om te bepalen of iemand belanghebbende is. Bij een omgevingsvergunning voor het bouwen wordt dan aan de hand van het zichtcriterium bepaald of er sprake is van ruimtelijke uitstraling. Overigens verschilt de toepassing van het zichtcriterium naar gelang het type besluit dat voorligt (zie hierover bijv. R. Ortlep in zijn annotaties bij ABRvS 24 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8400, AB 2013/180, m.nt. Ortlep en ABRvS 29 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV7247, AB 2012/167). Bij het zichtcriterium wordt – anders dan bij het nabijheidscriterium – wel bezien of het zicht dat iemand heeft van voldoende betekenis is om te kunnen spreken van belanghebbendheid (zie o.a. De Waard in

zijn annotatie bij ABRvS 11 januari 2012, *AB* 2012/131). Zelfs als er wel enig zicht is, kan iemand niettemin niet tot belanghebbende worden aangemerkt (ABRvS 7 december 2005, ECLI:NL:RVS:2005:AU7607, *MenR* 2006/37, m.nt. V.M.Y. van 't Lam). Ook uit een uitspraak van de Afdeling van 13 juli 2013 blijkt dat het zicht van 'voldoende betekenis' moet zijn om daardoor direct in het belang te worden geraakt (ABRvS 3 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:174). In die zaak is aan de orde een ambtshalve wijziging op grond van artikel 6.22 Waterwet van de op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken verleende vergunningen voor twaalf offshore windturbineparken in de Noordzee. De Afdeling overweegt daarin dat het zicht dat appellanten op de windturbineparken hebben, gelet op de afstand tot de windturbineparken in relatie tot de hoogte van de turbines, niet zodanig is dat de omwonenden een persoonlijk, voldoende van anderen te onderscheiden belang hebben, zodat zij niet als belanghebbenden bij het bestreden besluit kunnen worden aangemerkt. In zoverre is de hiervoor genoemde uitspraak in lijn met eerder gewezen jurisprudentie over het zichtcriterium.

3. Voor de praktijk lijkt het me overigens wel lastig om vast te stellen welke mate van hinder nu voldoende is om als belanghebbende te worden aangemerkt. Wanneer zou de geluidhinder van het popfestival daarvoor wel van voldoende betekenis zijn? Daarbij zal waarschijnlijk moeten worden bezien of – zoals ook wel bij het zichtcriterium gebeurt – degene die stelt belanghebbende te zijn zich onderscheidt van anderen. Ik kan me voorstellen dat dat niet in alle gevallen een gemakkelijke opgave is.

Opvallend vind ik daarnaast dat in de onderhavige uitspraak op basis van een verklaring van een ambtenaar wordt geconcludeerd dat naar 'objectieve maatstaven gemeten' geen sprake is van hinder van enige betekenis. Uit de uitspraak leid ik geen feiten of omstandigheden af waaruit nog meer blijkt dat (objectief is gemeten dat) de geluidhinder niet van enige betekenis is. Geluid is toch iets dat kan worden gemeten? Waarom dat hier niet is gedaan, kan ik niet uit de uitspraak afleiden. Kan voortaan dus op grond van een mededeling van een ambtenaar over de mate van hinder worden vastgesteld dat iemand al dan niet als belanghebbende kwalificeert?

4. Dat deze uitspraak geen eendagsvlieg is en bovendien niet alleen relevant is voor een vergunning voor een popfestival, volgt uit een uitspraak van 10 december 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:4434). In die zaak is een bestemmingsplan aan de orde. Appellant stelt hinder en gezondheidsklachten van een gistgeur te ondervinden van het bedrijf DSM, dat één kilometer van zijn woning is gevestigd. Mede onder verwijzing naar de hiervoor genoemde uitspraak, overweegt de Afdeling dat appellant niet aannemelijk heeft gemaakt dat hij 'naar objectieve maatstaven gemeten' als gevolg van het bestemmingsplan 'hinder van enige betekenis ondervindt'.

ANNOTATIE

mr. D.S.P. Roelands-Fransen

1. Deze verzamelnoot hoort bij de uitspraken ECLI:NL:RVS:2014:3463, ECLI:NL:RVS:2014:3487, ECLI:NL:RVS:2014:3919 en ECLI:NL:RVS:2014:4571. Deze uitspraken tonen dat permanente bewoning van gebouwen de nodige juridische hoofdbrekens met zich kan brengen. In de praktijk blijkt een groot aantal gemeenten het lastig te vinden om een passende regeling te treffen voor de permanente bewoning van objecten waarvan niet de bedoeling is dat die een woonbestemming krijgen. Daarbij hanteren gemeenten verschillende regelingen die hierna zullen worden langsgelopen. Ter illustratie wordt gemakshalve steeds gesproken over de permanente bewoning van recreatiewoningen. In de hierna te bespreken jurisprudentie gaat het echter ook om andere gevallen.

Uitsterfregeling

2. Een uitsterfregeling houdt in dat de desbetreffende woning als recreatiewoning wordt bestemd, maar dat in afwijking van het verbod van permanente bewoning, permanente bewoning van die woning wordt toegestaan, met dien verstande dat op het moment dat de permanente bewoning van de desbetreffende woning eindigt, dit gebruik niet langer is toegestaan. Bij een uitsterfregeling geldt geen termijn maar is het einde van de regeling verbonden aan het einde van de permanente bewoning door de bewoner zelf.

Overgangsrecht en persoonsgebonden overgangsrecht

3. Indien onder een voorheen vigerend bestemmingsplan permanente bewoning onder algemeen overgangsrecht viel, dan kunnen daaraan geen rechten worden ontleend dat dit nogmaals onder algemeen overgangsrecht wordt gebracht. Volgens vaste jurisprudentie is het immers niet mogelijk dat gebruik dat binnen de planperiode wordt beëindigd (nogmaals) onder het overgangsrecht wordt gebracht. In dat geval kan er wel voor worden gekozen om de permanente bewoning onder persoonsgebonden overgangsrecht te brengen. Blijkens artikel 3.2.3 Bro dient persoonsgebonden overgangsrecht in dat geval om een onbillijke situatie te voorkomen (zie ook AbRvS 16 juli 2014, 201304565/1/R1). Persoonsgebonden overgangsrecht leidt ertoe dat de betreffende persoon gedurende de planperiode de recreatiewoning

permanent mag blijven bewonen. Indien echter op voorhand duidelijk is dat het gebruik als woning binnen de planperiode niet wordt beëindigd – bijvoorbeeld omdat het gemeentelijke handhavingbeleid hieraan geen prioriteit toekent – dan moet worden onderzocht of een uitsterfregeling tot de mogelijkheden behoort. In het uiterste geval zal een positieve woonbestemming kunnen worden toegekend (zie AbRvS 21 mei 2014, 201302894/1/R3). Dit brengt mee dat een gemeente op enig moment een keuze dient te maken: wel of niet legaliseren.

Persoonsgebonden omgevingsvergunning/persoonsgebonden overgangsrecht

4. Artikel 5.18 Besluit omgevingsrecht (Bor) juncto artikel 4 onderdeel 10 van bijlage II bij het Bor maakt mogelijk dat onder voorwaarden een persoonsgebonden omgevingsvergunning wordt verkregen voor de permanente bewoning van recreatiewoningen. Daartoe dient aan een aantal voorwaarden te worden voldaan, zoals het aantonen dat de woning vanaf 31 oktober 2003 onafgebroken permanent is bewoond terwijl de recreatiewoning voorts aan de bij of krachtens een aantal wetten zoals de Woningwet, Wet milieubeheer en Wet geluidhinder gestelde eisen voldoet. Niet in alle gevallen kan aan deze eisen worden voldaan.

Dientengevolge heeft een groot aantal gemeenten eigen gedoogbeleid ontwikkeld waarbij bijvoorbeeld andere peildata dan de peildatum uit het Bor worden gehanteerd tengevolge waarvan een veelal grotere groep bewoners van deze regeling kan profiteren. Bovendien geldt een omgevingsvergunning alleen voor het permanent bewonen van recreatiewoningen. Deze regeling is dus niet van toepassing op bijvoorbeeld bedrijfsgebouwen die voor bewoning worden gebruikt.

5. Verschillende van de hier genoemde regelingen zijn aan de orde in de vier hierboven genoemde uitspraken. Welke lessen zijn nu te trekken uit deze uitspraken?

6. De uitspraak van de Afdeling van 17 december 2014 (ECLI:NL:RVS:20144:4571) vormt een mooi voorbeeld van een situatie waarin het toekennen van persoonsgebonden overgangsrecht onevenredig wordt geacht ten aanzien van derden. Sprake was van woonboten die op basis van een verleende ligplaatsvergunning op een gezoneerd industrieterrein lagen. De woonboten lagen er bestemmingsplantechnisch echter illegaal. Omdat het beleid van de gemeente er niet op was gericht om binnen de planperiode handhavend op te treden, was in het nieuwe bestemmingsplan persoonsgebonden overgangsrecht opgenomen. Deze planregeling werd door omliggende bedrijven aangevochten met de stelling dat het toekennen van persoonsgebonden overgangsrecht de zittende bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden zou beperken. Die stelling, alsmede de stelling dat het toekennen van persoonsgebonden overgangsrecht in strijd was met de Circulaire risiconormering gevaarlijke stoffen, bracht de Afdeling ertoe de planregeling van het

persoonsgebonden overgangsrecht te vernietigen. Hieruit volgt derhalve dat met het toekennen van persoonsgebonden overgangsrecht een belangenafweging dient plaats te vinden tussen enerzijds de belangen van degene die belang heeft bij de overgangsregeling en anderzijds partijen die hierdoor wellicht in hun gebruiksmogelijkheden worden beperkt.

7. In de zaak die centraal staat in de uitspraak van de Afdeling van 5 november 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:3919) had de raad geen overgangsregeling in de vorm van persoonsgebonden overgangsrecht in het bestemmingsplan willen opnemen, omdat aan de persoonsgebonden gedoogbeschikkingen een eindtermijn was verbonden die reikte tot ver na de planperiode. De raad oordeelde dat bescherming in het bestemmingsplan niet nodig was. De Afdeling oordeelt evenwel dat indien vaststaat dat binnen de planperiode niet handhavend zal worden opgetreden tegen de permanente bewoning waarvoor een persoonsgebonden gedoogbeschikking is verleend, daarvoor een overgangsregeling in de zin van artikel 3.2.3 van het Bro dient te worden opgenomen in het bestemmingsplan. Daarin kan dezelfde termijn als de aan de gedoogbeschikkingen verbonden termijn worden opgenomen. Een persoonsgebonden gedoogbeschikking kan volgens de Afdeling in juridisch opzicht niet gelijk worden gesteld met in een plan opgenomen persoonsgebonden overgangsrecht. Met persoonsgebonden overgangsrecht zou de permanente bewoning wel (tijdelijk) zijn illegale status verliezen. Daarmee is het gemakkelijker om een verzoek om handhaving af te wijzen dan bij een persoonsgebonden gedoogbeschikking. Persoonsgebonden overgangsrecht biedt in zoverre dus meer bescherming dan een persoonsgebonden gedoogbeschikking.

8. In de uitspraak van 24 september 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:3487) oordeelde de Afdeling evenwel dat een planregeling waarbij persoonsgebonden overgangsrecht was opgenomen, juist geen recht deed aan de belangen van diegene die door het overgangsrecht werd geraakt. Het betrof hier een bedrijfsruimte die op basis van het voorheen vigerende plan als woning mocht worden gebruikt. Bij het vaststellen van een nieuw bestemmingsplan had de raad ervoor gekozen om het betreffende bedrijfsgebouw niet langer als woning te mogen laten gebruiken. Omdat de raad niet de verwachting had dat het gebruik als woning binnen de planperiode beëindigd zou worden, werd aan het betreffende bedrijfsgebouw een persoonsgebonden overgangsregeling gekoppeld. De Afdeling oordeelt ten aanzien hiervan dat de raad in beginsel beleidsvrijheid toekomt bij het toekennen van bestemmingen. Aangezien het gebruik echter legaal was onder het vorige bestemmingsplan en geen zicht bestaat op beëindiging van het gebruik binnen de planperiode, is de Afdeling van oordeel dat het toekennen van persoonsgebonden overgangsrecht tot een te grote beperking van de gerechtvaardigde belangen en rechten leidt. De Afdeling draagt de raad derhalve in voornoemde tussenuitspraak op om een uitsterfregeling in het bestemmingsplan op te nemen.

9. De omgekeerde situatie deed zich voor in een andere uitspraak van 24 september 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:3463) waarbij een voormalige garage op een perceel als mantelzorgwoning werd omgebouwd en in het kader van een bestemmingsplanprocedure een discussie ontstond over welke bestemming aan die woning zou moeten worden toegekend. Aan de betreffende garage was de bestemming 'bedrijfswoning' toegekend. Omdat op het perceel al een bedrijfswoning aanwezig was, oordeelde de Afdeling dat deze regeling in strijd was met de Verordening Ruimte die de bouw van een tweede bedrijfswoning niet toeliet. De Afdeling oordeelt in deze zaak dat een minder vergaande regeling dan een tweede bedrijfswoning meer voor de hand lag en noemt daarbij een uitsterfregeling of mantelzorgregeling. De Afdeling ziet in deze zaak bovendien aanleiding om zelf in de zaak te voorzien en formuleert hier een mantelzorgregeling die in het plan opgenomen dient te worden. Daarbij koppelt de Afdeling het gebruik van de garage aan een maximumoppervlak, koppelt het gebruik aan de zorgvraag en bepaalt dat na beëindiging van de zorg de garage weer conform de oude bestemming in gebruik dient te worden genomen. De door de Afdeling geformuleerde planregeling doet daarbij denken aan de regeling die per 1 november 2014 in artikel 2 onder 22 van bijlage II bij het Bor is opgenomen en die nu juist beoogt om bestaande (bijbehorende) bouwwerken voor huisvesting te gebruiken in het kader van mantelzorg (bewoning door mantelzorger of degene die mantelzorg ontvangt). Crux van die wijziging van het Bor is dat gebruik van gebouwen zonder wijziging van het bestemmingsplan kunnen worden omgezet naar huisvesting ten behoeve van mantelzorg. Dit maakt het voor mantelzorgers eenvoudiger om zorg aan huis te verschaffen zonder eerst allerlei procedures te moeten doorlopen om tot de juiste vergunningen te komen. Dit laat naar mijn idee onverlet dat gemeenten in het kader van de voorbereiding van een nieuw bestemmingsplan zullen moeten inventariseren welk feitelijk gebruik plaatsvindt. In het geval van mantelzorg zal daartoe een specifieke planregeling in het bestemmingsplan opgenomen kunnen worden. De uitspraak van de Afdeling van 24 september jl. biedt voor een dergelijke planregeling de blauwdruk!

RECHTSPRAAK

Teylingen/bestuursdwang

Bestemmingsplan in relatie tot de definities van erf en achtererfgebied. Toepassing Bor.

De blokhutten en de schuur zijn weliswaar zijn gesitueerd op een gedeelte van het perceel dat direct bij het hoofdgebouw is gelegen en feitelijk is ingericht ten dienste van de woning van appellant, maar op dit gedeelte van het perceel rust ingevolge het bestemmingsplan de bestemming 'Bollengebied', zodat slechts bebouwing ten dienste van die bestemming is toegestaan. In zoverre kan het gedeelte van het perceel, waarop de blokhutten en de schuur staan, niet worden aangemerkt als erf, omdat het bestemmingsplan de inrichting als erf verbiedt. Nu het desbetreffende perceelgedeelte geen erf is, kan dit, gelet op de definitie van het begrip 'achtererfgebied' in artikel 1, eerste lid, van bijlage II van het Bor, niet als zodanig worden aangemerkt.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:283

Zaaknummer: 201403960/1/A

Wetsartikelen: 2.1 lid 1 aanhef en onder a en c Wabo, 2.3 lid 1 Bor, 1 lid 1 bijlage II Bor, 2 bijlage II Bor, 3 bijlage II Bor, 5 bijlage II Bor en 8 bijlage II Bor

RECHTSPRAAK

GS Limburg

Effect van beweiden koeien en uitrijden mest op Natura 2000-gebied onvoldoende onderzocht.

Casus

Afwijzing verzoek om handhavend op te treden tegen het zonder vergunning krachtens de Natuurbeschermingswet 1998 in bedrijf hebben van een melkrundveehouderij. Het beroep van appellanten is gericht op het beweiden van koeien en het uitrijden van mest in de nabijheid van een Natura 2000-gebied. Volgens verweerder is er geen sprake van een meetbaar negatief effect in dit gebied en bestaat er geen vergunningplicht voor deze activiteiten.

Rechtsvraag

Heeft verweerder zijn standpunt afdoende onderbouwd?

Uitspraak

Ten gevolge van de in geding zijnde activiteiten wordt onder meer ammoniak uitgestoten. Verweerder heeft niet onderzocht of het beweiden van koeien en uitrijden van mest in de nabijheid van het Natura 2000-gebied een overtreding van de NB-wet 1998 tot gevolg heeft. Hij heeft niet gezien op welke afstand de bij het bedrijf in gebruik zijnde percelen van dit gebied en de daarin voorkomende stikstofgevoelige habitattypen liggen en of deze percelen worden gebruikt voor bemesten en beweiden. Verweerder beschikte dan ook niet over informatie over de feitelijke situatie ter plaatse. Gelet hierop heeft hij zich niet op het standpunt kunnen stellen dat de ammoniakuitstoot als gevolg van de activiteiten beweiden en uitrijden van mest geen verslechterend effect kan hebben op de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in het gebied.

Voorts is zijn standpunt dat voor de onderhavige activiteiten geen vergunningplicht geldt, onvoldoende onderbouwd. De enkele verwijzing naar gegevens met betrekking tot de uitvoering van de Meststoffenwet voor wat betreft het uitrijden van mest biedt onvoldoende

inzicht in het verloop daarvan in dit concrete geval.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:316

Zaaknummer: 201305073/1/R2

Wetsartikelen: 19d NB-wet 1998

RECHTSPRAAK

Minister van Defensie

In Nederland gelden geen regels om het maximale geluidsniveau van vliegbewegingen te beperken.

Casus

Afwijzing van verzoek om maatregelen te treffen die leiden tot beëindiging van geluidsoverlast door AWACS-vliegtuigen, althans het geluid te reduceren tot maximaal 88 dB(A). Eiseres heeft aangevoerd dat verweerder is voorbijgegaan aan de uitspraak van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Den Haag waarin is geoordeeld dat bij een demonstratie in Den Haag, waarbij het geluid van AWACS-vliegtuigen werd nagebootst door middel van een geluidsinstallatie, niet meer dan een maximale piek van 88 dB(A) ten gehore mag worden gebracht.

Rechtsvraag

Geldt er regels in Nederland voor maximale geluidsniveaus van vliegtuigbewegingen?

Uitspraak

De uitspraak van de Rechtbank Den Haag betreft een geheel andere situatie dan de onderhavige, namelijk een besluit over het houden van een manifestatie, waarbij het geluid van een AWACS-vliegtuig ten gehore wordt gebracht. Dit besluit is beoordeeld aan de hand van de APV Den Haag in samenhang met de Wet openbare manifestaties. Gelet op dit wettelijk kader ligt in een dergelijke situatie het stellen van voorwaarden inzake geluidsoverlast in de rede, omdat moet worden voorkomen dat als gevolg van de wijze waarop een manifestatie plaatsvindt de gezondheid van omstanders in gevaar komt.

Op het geluidsniveau dat wordt geproduceerd door AWACS-vliegtuigen zijn de normen die gelden voor een manifestatie niet van toepassing. In Nederland gelden geen regels voor maximale geluidsniveaus van vliegbewegingen. Dit betekent dat er geen wettelijke middelen zijn om de geluidsbelasting te beperken. Het is dan ook niet mogelijk om het opgelegde geluidmaximum in de uitspraak van de Rechtbank Den Haag te laten gelden voor AWACS-

vluchten ondanks het feit dat ernstige geluidshinder van overvliegende AWACS-vliegtuigen wordt ondervonden.

Instantie: Rechtbank Limburg

Datum uitspraak: 20-01-2015

ECLI: ECLI:NL:RBLIM:2015:377

Zaaknummer: AWB 13-729u

Wetsartikelen: 6:20 Awb, Wet openbare manifestaties en APV Den Haag

RECHTSPRAAK

GS Noord-Brabant

De omstandigheid dat BBT niet wordt toegepast, geeft geen aanleiding om een revisievergunning te verlangen. Het kan nodig zijn om in een veranderingsvergunning voorschriften te stellen die voor de gehele inrichting gelden.

Casus

Omgevingsvergunning milieu voor het veranderen van een afvalstoffeninrichting. In beroep heeft de Rechtbank Oost-Brabant o.a. geoordeeld dat onder de zich hier voordoende omstandigheden een revisievergunning had moeten worden aangevraagd. Dan had het bevoegd gezag kunnen bezien of de best beschikbare technieken (BBT) in de inrichting worden toegepast. Tegen de uitspraak van de rechtbank is hoger beroep ingesteld.

Rechtsvraag

Was er aanleiding om een revisievergunning te verlangen? Kunnen in een veranderingsvergunning voorschriften worden gesteld die voor de gehele inrichting gelden?

Uitspraak

Bij de beslissing of een revisievergunning moet worden verlangd, komt het bevoegd gezag beleidsvrijheid toe. Met name het belang van een overzichtelijk vergunningenbestand kan reden zijn om een revisievergunning te verlangen. De omstandigheid dat in het deel van de inrichting waarop de gevraagde veranderingsvergunning geen betrekking heeft, niet de BBT worden toegepast, geeft geen aanleiding om een revisievergunning te verlangen.

Bij verlening van een vergunning voor het veranderen van een deel van de inrichting kan het nodig of wenselijk zijn om voorschriften te stellen die voor de gehele inrichting gelden, bijvoorbeeld omdat de verandering invloed heeft op een type emissie dat zowel afkomstig is van het bestaande deel van de inrichting als van het te veranderen deel.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 14-01-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:65

Zaaknummer: 201403254/1/A4

Wetsartikelen: 2.6 Wabo, en 2.31 lid 2 onder b Wabo

RECHTSPRAAK

GS Fryslân

Ontheffing van verbod Ffw tot het zoeken en rapen van kievitseieren. Dalende tendens van omvang kievitenpopulatie en onvoldoende onderzoek naar het kleiner worden van het verspreidingsgebied van de kievit.

Casus

Ontheffing van het verbod in de Flora- en faunawet (Ffw) ten behoeve van het zoeken en rapen van eieren van de kievit. Het beroep tegen dit besluit is ongegrond verklaard door de Rechtbank Noord-Nederland. In hoger beroep betoogt appellante dat de rechtbank heeft miskend dat de ontheffing ten onrechte is verleend, omdat de kievitenpopulatie in Friesland nog immer kleiner wordt.

Rechtsvraag

Is het verlenen van de ontheffing gebaseerd op een gunstige staat van instandhouding van de kievitenpopulatie?

Uitspraak

De omvang van de kievitenpopulatie is sinds 1996 aanzienlijk kleiner geworden. Deze daling is weliswaar afgewisseld met perioden van enig herstel en enige stabilisatie, maar de afgelopen twee decennia bereikte het herstel na een daling nooit het niveau van het voorafgaande herstel en lagen de achtereenvolgende stabilisaties steeds op een lager niveau dan de vorige. Bovendien zijn de dalingen ook steeds dieper dan de vorige daling. Het beeld van een duurzame achteruitgang gedurende bijna twintig jaar heeft zich derhalve voorgezet. In dit licht bezien is de constatering dat weer sprake zou zijn van een stabilisatie niet dragend voor de conclusie dat de kievitenpopulatie in Friesland zich nog in een gunstige staat van instandhouding bevindt. Thans is onvoldoende duidelijk of de kievit vermoedelijk op lange termijn een levensvatbare component zal blijven van de natuurlijke habitat waarin hij voortkomt.

De staat van instandhouding wordt onder meer als gunstig beschouwd wanneer blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven. Daarnaast wanneer het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden.

Vaststaat dat het Friese grasland steeds een natuurlijke habitat van de kievit is geweest. Niet in geschil is dat de kievit minder voorkomt op grasland dan voorheen. De ontwikkelingen in de landbouw die hierop mede van invloed kunnen zijn, zijn minstens tien jaar geleden ingezet.

Uit de overzichten uit het kievitenregistratiesysteem volgt dat de kievitseieren verspreid over grote delen van Friesland worden geraapt en de kievit nog in enige mate overal in Friesland voorkomt.

Uit die gegevens volgt evenwel niet dat de kievit nog algemeen in het Friese grasland voorkomt en dat binnen afzienbare tijd zo zal blijven. In het bijzonder volgt uit die gegevens niet wat de afname is geweest van de populatie kieviten in grasland over langere termijn. Het college heeft ook geen onderzoek gedaan naar de vraag of de kievit op lange termijn nog zal voorkomen in grasland.

De rechtbank heeft niet onderkend dat het college onvoldoende heeft onderzocht of het natuurlijke verspreidingsgebied van de kievit niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 14-01-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:73

Zaaknummer: 201405449/1/A3

Wetsartikelen: 12 Ffw

RECHTSPRAAK

Bernheze/bestemmingsplan bedrijventerreinen Bernheze

Tweemaal overgangsrecht, positief bestemmen en/of uitsterfregeling.

Bij het opstellen van het bestemmingsplan 'Bedrijventerreinen Bernheze' is aan de woning van appellanten de aanduiding 'bedrijfswoning' toegekend. Appellanten stellen dat het gebruik als burgerwoning al was aangevangen onder werking van het plan 'Uitbreidingsplan Gemeente Heesch' dat vooraf gaat aan het thans herziene bestemmingsplan 'De Beemd 1970'. De raad heeft niet onderzocht wanneer de burgerbewoning is aangevangen. De Afdeling maakt verschil tussen aanvang van het gebruik ten tijde van het plan 'Uitbreidingsplan Gemeente Heesch' en ten tijde van 'De Beemd 1970'. Indien het gebruik is aangevangen onder 'Uitbreidingsplan Gemeente Heesch' zou het strijdig zijn met dat plan maar met de vaststelling van het bestemmingsplan 'De Beemd 1970' onder het overgangsrecht zijn gebracht.

Met het vaststellen van het bestemmingsplan 'Bedrijventerreinen Bernheze' zou het gebruik dan voor de tweede maal onder het overgangsrecht worden gebracht. Wegens strijd met het gemeentelijke en provinciale beleid zou een positieve bestemming tot burgerwoning niet voor de hand liggen maar de raad had dan moeten onderzoeken of een uitsterfregeling in het plan opgenomen had kunnen worden. De uitsterfregeling kan dan inhouden dat het gebruik als burgerwoning wordt toegestaan met dien verstande dat als het gebruik wordt beëindigd dit niet langer meer is toegestaan.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 21-01-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:83

Zaaknummer: 201309269/1/R3

Wetsartikelen: 3.1 Wro

RECHTSPRAAK

Zuid-Holland/planschade

Ruimtelijke gevolgen van het nieuwe planologische regime en de objectief redelijkerwijs daarvan te verwachten overlast.

Casus

Appellant is eigenaar van het bedrijfsperceel te Gouderak en van het hierop gelegen bedrijfspand. Tevens is hij exploitant van het in het bedrijfspand gevestigde botenbouw- en reparatiebedrijf.

Bij brief van 20 mei 2012 heeft appellant het college verzocht om een tegemoetkoming in de planschade die hij stelt te hebben geleden ten gevolge van de inwerkingtreding van het bij besluit van provinciale staten van Zuid-Holland van 11 november 2009 vastgestelde inpassingsplan Zuidwestelijke Randweg-N207. Aan dat verzoek heeft hij ten grondslag gelegd dat het inpassingsplan het mogelijk heeft gemaakt de randweg N207 op het ten noorden van het bedrijfsperceel gelegen perceel aan te leggen en dat dit heeft geleid tot een beperking van de bedrijfsvoering, door toename van milieuhinder in verband met verkeerslawaaï en luchtverontreiniging en door verminderde bereikbaarheid van het bedrijfspand, en tot bouwkundige schade aan het bedrijfspand. Appellant betoogt dat de rechtbank, door te overwegen dat de gestelde schade als gevolg van de uitvoeringswerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de weg geen rechtstreeks gevolg van het inpassingsplan of een ander besluit is, heeft miskend dat uit bodemonderzoek is gebleken dat het gewicht van de weg en het verkeer tot schade leidt bij gebouwen die te dicht in de buurt van de weg staan, dat het tracé van de weg zich op een afstand van slechts 2,65 m van het bedrijfspand bevindt en dat willens en wetens een risico op verzakking en verschuiving van de ondergrond van het bedrijfspand is genomen, zodat de schade geen gevolg van uitvoeringshandelingen is, maar voortvloeit uit en samenhangt met het inpassingsplan.

Rechtsvraag

Is de schade als gevolg van de verzakking en verschuiving een rechtstreeks gevolg van het nieuwe planologische regime?

Uitspraak

Bij de planvergelijking zijn slechts van belang de ruimtelijke gevolgen van het nieuwe planologische regime en de objectief redelijkerwijs daarvan te verwachten overlast, dat wil zeggen de overlast die inherent is aan het gebruik, bijvoorbeeld bij verkeersbewegingen op de desbetreffende weg. Appellant heeft niet met het rapport van een deskundige aannemelijk gemaakt dat, gezien de geringe afstand tot de weg, een voor het bedrijfspand schadelijke verzakking en verschuiving van de ondergrond een redelijkerwijs te verwachten gevolg van het gebruik van de weg is. Het door appellant in hoger beroep overgelegde rapport van WIHA Grondmechanica van 23 december 2014 heeft betrekking op schade aan het bedrijfspand als gevolg van de aanleg van de weg. Voor de vergoeding van deze schade is in artikel 6.1 van de Wro geen grondslag te vinden.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 28-01-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:214

Zaaknummer: 201405157/1/A2

Wetsartikelen: 6.1 Wro

RECHTSPRAAK

Borger-Odoorn/bestemmingsplan 'Buitengebied De Poelkampen'

Toepassing afwijkingsregeling.

Een afwijkingsregeling kan slechts betrekking hebben op planregels. Niet kan worden afgeweken van de in de verbeelding opgenomen bestemmingen. Toepassing van een afwijkingsregeling mag evenmin het effect hebben dat feitelijk de bestemming van gronden wordt gewijzigd.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:250

Zaaknummer: 201307435/1/R4

Wetsartikelen: 3.6 lid 1 aanhef en onder c Wro

RECHTSPRAAK

Ede/omgevingsvergunning

Tegelenjurisprudentie. Hoofdregel artikel 8:72, tweede lid Awb.

De zogenoemde Tegelen-jurisprudentie ziet op het geval dat het nieuwe, na het besluit op bezwaar vernietigde, bestemmingsplan de desbetreffende activiteit toestond, zodat het bevoegd gezag deze activiteit op grond van dat bestemmingsplan niet kon tegengaan. In dat geval rechtvaardigt de rechtszekerheid van de aanvrager van de vergunning de in deze jurisprudentie gemaakte uitzondering op de in artikel 8:72, tweede lid, van de Awb vervatte hoofdregel. Indien het vernietigde bestemmingsplan de desbetreffende activiteit echter niet toestond, maar daarvoor – zoals hier – een omgevingsvergunning voor afwijking van het bestemmingsplan nodig was, strekt de rechtszekerheid van de aanvrager naar het oordeel van de Afdeling niet zover dat ook in dat geval een uitzondering gemaakt moet worden op die hoofdregel.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:240

Zaaknummer: 201405317/1/A4

Wetsartikelen: 8:72 lid 2 Awb, 2.1 lid 1 aanhef en onder a en c Wabo en 2.12 lid 1 aanhef en onder a onder 3° Wabo

RECHTSPRAAK

Papendrecht/bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Oosteind'

Plansystematiek. Milieunormen. Regulering geluid door zonebeheerplan. Relatie met milieuwetgeving. Zonebewakingsmodel. Afwijkingsbevoegdheid. Woningen buiten gezoneerd industrieterrein.

Nu in casu de verdeling van de beschikbare geluidruimte op een industrieterrein niet in het kader van de vergunningverlening is gewaarborgd, heeft de raad in redelijkheid kunnen besluiten om een verdeling van de beschikbare geluidruimte in het bestemmingsplan te waarborgen. Anders dan Betoncentrale Papendrecht betoogt staat artikel 3.1, eerste lid, van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), noch de milieuwet- en regelgeving, gelet op het voorgaande, eraan in de weg dat het geluidverdeelplan in het bestemmingsplan wordt opgenomen. Daarbij neemt de Afdeling in aanmerking dat uit de geschiedenis van de totstandkoming van artikel 3.1, eerste lid, van de Wro volgt dat de redactie van artikel 3.1 van de Wro het mogelijk maakt een relatie te leggen tussen de ruimtelijke ordening en het beleidsterrein van milieu.

De Afdeling acht het evenwel in strijd met de rechtszekerheid dat de door de raad vastgestelde normen voor de verdeling van de geluidruimte niet zijn af te leiden uit het bestemmingsplan, zoals dat elektronisch beschikbaar wordt gesteld via www.ruimtelijkeplannen.nl, welk bestemmingsplan bestaat uit de planverbeelding, planregels en in dit geval het geluidverdeelplan. Gelet hierop is onvoldoende inzichtelijk welke geluidruimte in het bestemmingsplan aan de gronden binnen het gezoneerde industrieterrein is toegekend en is niet controleerbaar of dit is gebaseerd op de huidige vergunde geluidruimte van de aldaar gevestigde bedrijven. De Afdeling is van oordeel dat de kaarten die zijn opgenomen in de bijlagen 3a, 3b en 4 bij het akoestisch onderzoek, dat aan het zonebewakingsmodel ten grondslag ligt, deze duidelijkheid evenmin bieden. Deze kaarten laten niet een verdeling van de geluidruimte per bedrijfslocatie zien, maar tonen de cumulatieve geluidbelasting. De thans door de raad gekozen plansystematiek, waarin voor het kennisnemen van de in het plan opgenomen verdeling van de geluidruimte een bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid beschikbaar gesteld digitaal rekenmodel kan worden ingezien of kan worden opgevraagd, moet met het oog op de rechtszekerheid ontoereikend worden geacht.

Voorts moet naar het oordeel van de Afdeling vanuit een oogpunt van rechtszekerheid in de genoemde onderdelen van het bestemmingsplan bindend zijn vastgelegd welk rekenmodel en, voor zover van toepassing, welke versie daarvan, wordt gebruikt om te berekenen of aan de geluidnormering in de planregels wordt voldaan. In dat kader is voorts niet aanvaardbaar dat pas bij een aanvraag om uitbreiding van een bedrijf door de zonebeheerder wordt bepaald op welke zone- en MTG-punten de bijdrage aan de immissiewaarden dient te worden getoetst.

Vanuit een oogpunt van rechtszekerheid kan het op zichzelf wel aanvaardbaar zijn dat bedrijven vanwege de behoefte aan specifieke akoestische expertise een deskundige moeten inschakelen om vast te kunnen stellen in hoeverre de eerder aan hen vergunde geluidruimte wordt gerespecteerd in het bestemmingsplan.

De Afdeling is van oordeel dat, nu uit de afwijkingsbevoegdheid volgt dat een omgevingsvergunning kan worden verleend in het geval een bedrijf bij uitbreiding niet meer geluid zal gaan produceren dan aan hem is toegekend op basis van een geactualiseerde versie van het geluidverdeelplan, in casu onduidelijk is waaraan bij toepassing van de afwijkingsbevoegdheid wordt getoetst.

Onttrekken van woningen aan het gezoneerde industrieterrein leidt in het onderhavige geval niet tot een beperking van de bedrijfsvoering van appellante.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:237

Zaaknummer: 201308203/1/R3

Wetsartikelen: 1 Wgh, 40 Wgh, 162 Wgh, 163 Wgh en 3.1 lid 1 Wro

RECHTSPRAAK

Olst-Wijhe/bestemmingsplan 'Welsum, noordwestelijke ontwikkeling'

Overstromingsrisico's. Plantoelichting. Strijd met provinciale omgevingsverordening. Onderzoek significante gevolgen. Relativiteitsbeginsel bij de maten van een maatschap.

Niet in geschil is dat het plan voorziet in een nieuwe grootschalige ontwikkeling als bedoeld in de Omgevingsverordening Overijssel. Voor zover appellant betoogt dat de plantoelichting ontoereikend is, wordt overwogen dat daarin is aangegeven wat de overschrijdingskans van het risico op overstroming is. De plantoelichting vermeldt echter geen maatregelen of voorzieningen die worden getroffen om overstromingsrisico's te voorkomen. Voor zover de raad heeft beoogd dat te doen met een verwijzing naar het risicobeheerplan, overweegt de Afdeling dat dit risicobeheerplan volgens de plantoelichting nog niet in werking is getreden en derhalve een enkele verwijzing naar dat risicobeheerplan onvoldoende is. Voor zover de raad heeft betoogd dat de schaal van het plangebied te klein is voor individuele maatregelen of voorzieningen, overweegt de Afdeling dat de Omgevingsverordening niet zonder meer vereist dat enkel voor het plangebied maatregelen of voorzieningen worden getroffen, maar dat inzichtelijk wordt gemaakt welke maatregelen of voorzieningen, die mede betrekking hebben op het plangebied, worden getroffen.

Zoals volgt uit artikel 19j van de NB-wet 1998 dient reeds bij de vaststelling van het plan te worden bezien of daarbij ontwikkelingen worden mogelijk gemaakt die effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden. De conclusie uit de Natuurtoets dat op grond van de afstand en de aard van de ingreep geen schade aan kwalificerende soorten of habitats is te verwachten, is niet met berekeningen onderbouwd. Derhalve is niet vast te stellen of en in welke mate het plan een significant effect heeft op het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'.

Uit de jurisprudentie volgt dat de individuele belangen van burgers die in of in de onmiddellijke nabijheid van een Natura 2000-gebied wonen bij behoud van een goede kwaliteit van hun directe leefomgeving, zo verweven kunnen zijn met het algemene belang dat

de NB-wet 1998 beoogt te beschermen, dat niet kan worden geoordeeld dat de betrokken normen van de NB-wet 1998 kennelijk niet strekken tot bescherming van hun belangen. De maten van de Maatschap wonen op een perceel in Welsum. De woning ligt op een afstand van ongeveer 200 m van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'. Gelet op deze afstand wonen zij in de onmiddellijke nabijheid van het Natura 2000-gebied en bestaat een duidelijke verwevenheid van hun individuele belangen bij het behoud van een goede kwaliteit van hun directe leefomgeving met de algemene belangen die de NB-wet 1998 beoogt te beschermen.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:248

Zaaknummer: 201405266/1/R6

Wetsartikelen: 19j NB-wet 1998, 8:69a Awb en 7.2a lid 1 WMB

RECHTSPRAAK

Weert/bestemmingsplan 'Buitengebied 2011'

Relativiteit. Plattelandswoning. Beoordeling luchtkwaliteit.

Dat een bedrijfswoning op grond van het bestemmingsplan door een derde bewoond mag worden en daarom voor de toepassing van de Wabo en de daarop rustende bepalingen wordt beschouwd als onderdeel van die inrichting, staat los van de vraag of ingevolge artikel 5.19, tweede lid, van de Wet milieubeheer de luchtkwaliteit ter plaatse van het perceel waarop die woning staat al dan niet moet worden beoordeeld. Het perceel waarop een voormalige agrarische bedrijfswoning staat die door een derde mag worden bewoond, kan niet worden aangemerkt als een terrein waarop één of meer inrichtingen zijn gelegen, waar bepalingen betreffende gezondheid en veiligheid op arbeidsplaatsen als bedoeld in artikel 5.6, tweede lid, van toepassing zijn. Een dergelijk perceel kan immers niet worden aangemerkt als een arbeidsplaats als bedoeld in artikel 5.6, tweede lid, van de Wet milieubeheer. Een dergelijke plaats is in artikel 2 van de Richtlijn 89/654/EEG van de Raad van 30 november 1989 gedefinieerd als elke plaats die bestemd is als locatie voor werkplekken in gebouwen van de onderneming en/of inrichting, met inbegrip van elke andere plaats op het terrein van de onderneming en/of inrichting waartoe de werknemer in het kader van zijn werk toegang heeft. De raad heeft zich ten onrechte op het standpunt gesteld dat bij de eventuele verlening van een omgevingsvergunning voor de inrichting van appellante die gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit, die luchtkwaliteit niet beoordeeld zal hoeven te worden ter plaatse van het perceel waarop de plattelandswoning staat.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:236

Zaaknummer: 201306630/5/R3

Wetsartikelen: 1.1a Wabo, 2 lid 1 onder e Wabo, 8:69a Awb, 5.6 lid 2 WMB, 5.16 WMB, 5.19 lid 1 en 2 WMB, 2 Richtlijn 89/654/EEG en Bijlage III Richtlijn 2008/50/EG

RECHTSPRAAK

Baarn/Omgevingsvergunning project strijd bestemmingsplan

Weilanddepot. Tijdelijke opslag baggerspecie. Toepassing Bor. Leiding in aarden wal. Besluit bodemkwaliteit. Aan de watergang grenzende percelen.

De aarden wal kan niet als bouwwerk worden aangemerkt. Dat in de wal een leiding is voorzien, maakt niet dat de wal moet worden aangemerkt als een constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren. Voor zover de stichting betoogt dat voor die leiding een vergunning is vereist, heeft zij geen belang bij een bespreking van dat betoog. Die leiding moet, gelet op het bepaalde in artikel 3, aanhef en onder 7, van de bij het Bor behorende bijlage II, met ingang van 1 november 2014 vergunningvrij ten aanzien van het bouwen worden geacht.

De Afdeling is van oordeel dat in dit geval, onder meer gelet op de afstand van het weilanddepot tot aan de watergang, niet meer kan worden gesproken van 'aan de watergang grenzende percelen'. In het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) wordt geen steun gevonden voor de opvatting dat de aanwezigheid van een voldoende rechtstreekse relatie tussen de watergang en de percelen waarover de baggerspecie uit die watergang wordt verspreid, onder meer vanwege het spoelgebied, maakt dat sprake is van 'aan de watergang grenzende percelen', dan wel dat 'in verbinding staan' voldoende is om uit te gaan van de hiervoor bedoelde aangrenzendheid.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:279

Zaaknummer: 201401123/1/A1

Wetsartikelen: 2.1 lid 1 aanhef en onder b Wabo, 3 aanhef en onder 7 bijlage II Bor, 11

Waterstaatswet 1900, 1 Bbk, 35 Bbk en 60 lid 1 en 2 Bbk

RECHTSPRAAK

Sint Anthonis/bestemmingsplan 'Buitengebied Sint Anthonis'

Passende beoordeling. Plan-MER. Uitbreidingsruimte veehouderijen.

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen dient de raad de aanvaardbaarheid van een bestemmingsplan bij het vaststellen (opnieuw) te bezien, mede in relatie tot de op het moment van vaststelling geldende regelgeving. Dat de bouwvlakken voor veehouderijen overeenkomen met of kleiner zijn dan de bouwvlakken in het voorheen geldende plan, zoals de raad stelt, leidt derhalve niet reeds tot het oordeel dat het plan op dit punt in overeenstemming is met artikel 19j van de NB-wet 1998 en dat daarvoor geen passende beoordeling nodig is. Dat geldt ook voor de omstandigheid dat een groot aantal uitbreidingsmogelijkheden, met name wijzigingsbevoegdheden, is verwijderd ten opzichte van het voorheen geldende plan, nu dat niet afdoet aan de bouwmogelijkheden voor veehouderijen die resteren binnen de in het plan toegekende bouwvlakken. Weliswaar heeft de raad gesteld dat slechts een beperkt aantal veehouderijen feitelijk kan uitbreiden, maar niet is gebleken dat de raad dit heeft onderzocht. Daarbij is van belang dat niet duidelijk is hoeveel veehouderijen nog ruimte hebben, wat dat aan feitelijke bouwmogelijkheden biedt en wat dat betekent voor een mogelijke uitbreiding van het aantal dieren. Evenmin is inzichtelijk gemaakt wat het plan in zoverre op het gebied van ammoniakemissie voor gevolgen kan hebben. In de omgeving van het plangebied liggen vier Natura 2000-gebieden, op een afstand van onderscheidenlijk 5,9, 6,7 en 6,9 km afstand. Naar het oordeel van de Afdeling is deze afstand niet zodanig dat zonder meer kan worden aangenomen dat geen gevolgen voor de ammoniakdepositie zullen optreden.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:249

Zaaknummer: 201307836/1/R3

Wetsartikelen: 19j lid 1 aanhef en onder a en lid 2 NB-wet 1998 en 7.2a lid 1 WMB

RECHTSPRAAK

Haarlemmermeer/bestemmingsplan 'De Liede'

Geluid. Doorwerking van het zonebeheerplan. Toelaatbare geluidswaarde.

In het zonebeheerplan zijn de maximaal toelaatbare geluidsniveaus op de zonebewakingspunten (grenswaarden) vastgesteld. De bij het zonebeheerplan behorende verkavelingskaarten vormen in combinatie met de toetsingstabellen binnen het planmatige zonebeheer het instrumentarium dat bepaalt waar op het bedrijventerrein welke geluidsruimte beschikbaar is. Een en ander is zodanig vormgegeven dat het totaal aan toegekende geluidsruimte de zoneringsgrenswaarden respecteert. Op de verkavelingskaart en in de toetsingstabellen staat per kavel hoeveel geluidsruimte beschikbaar is voor bestaande en voor nieuwe bedrijven. Dit wordt uitgedrukt in een dB(A)/m²-getal, te weten de geluidsruimte zoals die is toebedeeld aan de kavel. De verkavelingskaart werkt door in het bestemmingsplan via de aan de verschillende kavels toegekende maximale geluidsruimte. In de plantoelichting staat voorts dat de gemeente ervoor kiest om de bestaande rechten die bedrijven kunnen ontlenen aan verleende vergunningen en geaccepteerde meldingen te respecteren. Dit betekent dat de kavels waarop bedrijven zijn gevestigd, indien voor hun activiteiten een geldige vergunning is verleend en/of een melding is geaccepteerd, voor de betreffende etmaalperiode(n) deze vergunde geluidsruimte krijgen toegekend.

De voor het perceel van appellant gereserveerde geluidsruimte is in overeenstemming met de mogelijkheden op grond van het Activiteitenbesluit. De raad heeft toegelicht dat de – op grond van het zonebeheerplan – aan een deel van het perceel toegekende maximaal toegestane geluidsemissie van 49 dB(A)/m² niet betekent dat appellant maximaal 49 dB(A) mag produceren. De waarde geldt per oppervlakte-eenheid en is niet hetzelfde als de maximaal toegestane geluidswaarde. Dit betekent dat op het perceel van appellant een hogere geluidsemissie kan worden geproduceerd dan 49 dB(A). Appellant heeft niet gemotiveerd betwist dat met de maximaal toegestane geluidsemissie van 49 dB(A)/m² de mogelijkheden die hij heeft op grond van het Activiteitenbesluit worden gerespecteerd.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:234

Zaaknummer: 201309028/1/R1

RECHTSPRAAK

Noordwijk/bestemmingsplan 'Offem-Zuid' en het gelijknamige exploitatieplan

Exploitatieplan. Ontvankelijkheid. Intentieovereenkomst. Complexbenadering.

De raad stelt zich terecht op het standpunt dat de bedoelde intentieovereenkomst geen grondexploitatieovereenkomst is als bedoeld in artikel 8.2, vierde lid, van de Wro. Nu in deze bepaling echter is bepaald dat in elk geval degene die een exploitatieovereenkomst heeft gesloten of eigenaar is van gronden in het exploitatieplangebied belanghebbende is staat deze bepaling er niet aan in de weg om Campri Vastgoed als belanghebbende bij het exploitatieplan aan te merken op basis van de intentieovereenkomst waaruit volgt dat onder meer Campri Vastgoed het gebied zal ontwikkelen en met het verhaal van de kosten op grond van het exploitatieplan zal worden geconfronteerd.

Nu de raad is uitgegaan van één complex waar de gronden met de natuurbestemming deel van uit maken, heeft de raad in dit geval aldus in strijd gehandeld met artikel 6.13, vijfde lid, van de Wro en artikel 4od, eerste lid, onder b, van de Onteigeningswet, aangezien er niet van uit is gegaan dat elke bestemming van een zaak de waardering van alle zaken binnen een complex beïnvloedt.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 04-02-2015

ECLI: ECLI:NL:RVS:2015:235

Zaaknummer: 201308487/1/R3

Wetsartikelen: 1:2 lid 1 Awb, 8:1 Awb, 6.12 lid 1 Wro, 6.13 lid 5 Wro, 8.2 lid 4 Wro en 4od Onteigeningswet